

Επετειακή ομιλία της Μαρίας Γεωργαντά –Καρύδη στο Φιλολογικό Μνημόσυνο της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1986.

Συγχαίρω τις Ενώσεις Καλαβρυτινών Αθήνας και Πάτρας, το Δήμο Καλαβρύτων επίσης, για την ωραία ιδέα του φιλολογικού μνημοσύνου, προς τιμήν των ζώντων και κεκοιμημένων μαρτύρων της ανθρώπινης θηριωδίας, εδώ απόψε, παραμονή της επετείου του ολοκαυτώματος και ευχαριστώ για την τιμή που μου έγινε να πω λίγα λόγια , απόσταγμα του νου και της ψυχής μου, σαν παιδί διασωθέντος και επιζώντος Καλαβρυτινού.

Συμπληρώνονται 43 χρόνια, απ' όταν ο χρόνος μετριέται αλλιώς από μας τους Καλαβρυτινούς, έχει μια άλλη αφετηρία, τη μέρα που 'γινε το κακό. Όλα από τότε προσδιορίζονται με το «πριν και το μετά την καταστροφή» ή τη «μέρα που μας κάψανε». Ποιοι;

Όλο και λιγότερο ονοματίζονται οι δήμιοι, οι θύτες. Είναι έλλειψη μνήμης άραγε; Τότε ασεβούμε προς τους νεκρούς μας προς τις τραγικές φιγούρες των επιζώντων , προς τις πανανθρώπινες αξίες.

Γεγονότα σαν την σφαγή των Καλαβρύτων δεν μπορούν να μένουν στα στενά όρια ενός χώρου ανήκουν στην ανθρωπότητα, είναι υπόθεση της πανανθρώπινης κοινότητας, είναι αγκάθι στο πολιτισμό της οικουμένης , είναι το φοβερό κατηγορώ των αιώνων, γιατί ο άνθρωπος δεν κατόρθωσε να γίνει Άνθρωπος. Θα ήταν λοιπόν υπεραπλούστευση να καθορίσουμε τα θύματα και να ονοματίσουμε τους δράστες, να τους αναθεματίσουμε και να τους πετροβολήσουμε κι όλα τελείωσαν, παράδεισος η ανθρωπότητα έκτοτε. Όμως δεν είναι έτσι. Και σήμερα και τότε και αύριο ίσως, θα υπάρχουν οι δήμιοι – οι θύτες και τα θύματα. Και θα είμαστε χωρισμένοι στο «Εμείς και οι Άλλοι», όπως πολύ ωραία χρησιμοποιεί τις δύο αυτές λέξεις ο Οδ. Ελύτης στο «Άξιον εστί». Δεν έχουν όνομα στο έργο του οι δυνάστες , οι κατακτητές, είναι οι Άλλοι, γιατί όταν τους δώσεις όνομα, τότε τους δέχεσαι ως ανθρώπους, ενώ δε μπορεί να λέγονται άνθρωποι τότε, σήμερα, πάντοτε, όσοι στο όνομα οποιασδήποτε ιδεολογίας υπερανθρώπου περιφρονούν τις ανθρώπινες αξίες, και οδηγούν στο εκτελεστικό απόσπασμα την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Είναι «κείνοι που πράξαν το κακό» και που «τους πήρε μαύρο σύννεφο» όπως λέει στο «άσμα ηρωικό και πένθιμο» ο Οδ. Ελύτης πάλι.

Ας νιώθουμε περήφανοι λοιπόν όλοι που είμαστε στο «Εμείς» που είμαστε οι άνθρωποι και που πιστεύουμε στον Άνθρωπο, και πιο πολύ εσείς τιμημένοι στη

σεμνή αποψινή εκδήλωση επιζώντες Καλαβρυτινοί. Παραφράζοντας στίχο του ποιητή Κ. Καβάφη λέω:

“Για Γερμανούς λοιπόν να μιλάμε τώρα; Είναι να λυπάσαι τον άνθρωπο όταν φτάνει σε τέτοιο κατόντημα. Ανήκει στους Άλλους, δεν έχει όνομα, η άνοιξη κι η ομορφιά δεν έχει τόπο στην καρδιά του, κι είναι όλοι ολόιδιοι από τα πανάρχαια χρόνια ως τα σήμερα, ίδια ρομπότ, προγραμματισμένα εκτελούν τις διαταγές και αποσύρονται.

Σ’ ένα τέτοιο ρομπότ απευθυνόταν η σπαρακτική κραυγή του δωδεκάχρονου Ντίνου Δημόπουλου, μαρτυρία του πατέρα μου. Πιστεύοντας ότι και μόνο αυτή η σκηνή θα μπορούσε να συγκλονίσει την ανθρωπότητα, σας τη μεταφέρω:

Δεν έχει αγγιχτεί από το πολυβόλο ο δωδεκάχρονος , είναι παιδί και δε ξέρει ακόμη ότι πολλοί άνθρωποι δεν είναι άνθρωποι. Αγκαλιάζει τα γόνατα του θύτη και ρωτά: Εμένα γιατί με σκοτώνεις; Τι σου έκανα; Εγώ είμαι παιδί. Μη με σκοτώνεις! Η απάντηση ήλθε από το περίστροφο άμεση, καταλυτική του ανθρόπινου λόγου.

Αν μπορούσαν , μικρέ αθώε Ντίνο, οι κοφτές σου φράσεις να φτάσουν στα αυτιά της ανθρωπότητας! Θα είχε δικαιωθεί η θυσία της αθωότητας σου, της ομορφιάς σου ! !

Δε ζητούσε εκδίκηση ο δωδεκάχρονος, δε ζητούσε αίμα, αγάπη κι ανθρωπιά ζητούσε και ζητά, όσο υπάρχουν άνθρωποι.

Ποιος μετά τη συγκλονιστική μαρτυρία θα ήθελε να είναι ο θύτης; Η απάντηση έρχεται νομίζω αβίαστα κι είναι τούτο το καλλίτερο μνημόσυνο, η δικαίωση του τίμιου αίματος, που έτρεξε ποτάμι στο τόπο της θυσίας.

Περηφάνεια κι όχι δάκρυα για το Καλαβρυτινό δράμα, για τους τιμημένους νεκρούς και τις τραγικές φιγούρες των διασωθέντων, την Καλαβρυτινή γυναίκα.

Περηφάνεια γιατί ο τόπος μας έγινε το σκηνικό της πανανθρώπινης τραγωδίας, έγινε ορόσημο και οδηγεί τα βήματα της ανθρωπότητας διδάσκει και βελτιώνει ηθικά τον άνθρωπο ίδια και απαράλλαχτα όπως η αρχαία τραγωδία. Γιατί δεν ήταν η σφαγή των Καλαβρύτων άλλο τι, παρά ζωντανεμένο το αρχαίο δράμα, αυθεντικό, στημένο για να διδάξει ότι κανένα ανθρώπινο έργο δεν θεμελιώνεται χωρίς θυσία. Κι έλαχε στους Καλαβρυτινούς αυτή η θυσία, ώστε να βγαίνει νέος κι ολοκάθαρος, ηθικά τέλειος, όποιος σκύψει με προσοχή και μελετήσει βαθύτερα το Καλαβρυτινό δράμα. Γίνεται άνθρωπος! Να η μεγαλύτερη καταξίωση, της θυσίας σας, τιμημένα θύματα! Να η μεγαλύτερη καταξίωση , της θυσίας σας, τιμημένα θύματα! Να η μεγαλύτερη προσφορά στην ανθρωπότητα!

Και πράγματι, δε λείπει τίποτα από τα στοιχεία της αρχαίας τραγωδίας, τα έχει όλα το Καλαβρυτινό δράμα. Πρωταγωνιστές : Οι 1200 Άνθρωποι και οι Άλλοι, που δεν ήταν άνθρωποι, «κείνοι που πράξαν το κακό».

Τραγικά πρόσωπα : οι διασωθέντες. Γι' αυτούς η τραγωδία συνεχίζεται , «θέλουν μα δεν μπορούν να λησμονήσουν» όπως λέει και ο ποιητής. Όμως τραγικά πρόσωπα κι εμείς, όλοι οι νεότεροι, Καλαβρυτινοί, που βρέφη , νήπια, έφηβοι ή νέοι έπρεπε να πάρουμε μέρος σ' αυτό, χωρίς να ξέρουμε, το γιατί. Κι είμαστε το ίδιο τραγικά πρόσωπα τα παιδιά των ελάχιστων διασωθέντων. Η τύχη, η εύνοια της στιγμής, γίνηκε βάρος δυσβάστακτο, κι ήταν τραγικό να λες «πατέρα» όταν εκατοντάδες παιδιά γύρω σου δεν θα μάθαιναν δεν θα ξανάλεγαν ποτέ αυτή τη λέξη!

Σε βεβαιώ Ντίνο Χαμακιώτη, Θόδωρε Τσαρούχη, Βάνα Μπρε, Μάχη Αντωνοπούλου, Ελένη Θεοφανοπούλου, Φανή Καλλιοντζή κι όλα τα παιδιά που παίξαμε τα πρώτα μας παιχνίδια στα χαλάσματα ότι ήταν συγκλονιστική η στιγμή που με ξεχώριζαν: "Όχι εσύ Μαρούλα, τα ορφανά, εσύ έχεις τον πατέρα σου". Ήθελα τότε να φωνάξω μ' όλη μου τη δύναμη , ότι είμαι το ίδιο ορφανή κι εγώ, όταν η εκκλησία είναι κατάμαυρη απ' την πλευρά των γυναικών και άδεια από δεξιά, το μέρος των ανδρών.

Κι έρχομαι τώρα στο άλλο απαραίτητο στοιχείο της τραγωδίας, το χορό. Έρχεται λοιπόν ο χορός να πάρει τη θέση του. Νάτες οι Καλαβρυτινές γυναίκες. Δεν χρειάζεται σκηνοθέτης, ενδυματολόγος, ντύθηκαν όλες τους κατάμαυρα με μιας- το ίδιο χρώμα τις συνοδεύει ακόμη και σήμερα μια- μια στην τελευταία τους κατοικία. Κι έπαιζαν με την ψυχή τους το ρόλο τους, ως τα σήμερα. Απόδειξη όλοι εμείς οι Καλαβρυτινοί, όλοι εμείς οι Άνθρωποι.,

Όμως το έργο δεν τελειώνει, δεν τελείωσε, παίζεται ακόμα στις μαρτυρικές ψυχές των επιζώντων, στις δικές μας, παντού στον κόσμο, χθες, σήμερα ,αύριο . Και δεν θα τελειώσει η ανθρώπινη τραγωδία, όσο δεν έρχεται η κάθαρση , η λύση, όσο υπάρχουν και ανασταίνονται άνθρωποι με άλφα μικρό και όχι με κεφαλαίο και είμαστε όλοι υπεύθυνοι τελικά, θύτες και θύματα, για την ανθρώπινη περιπέτεια. Δεν υπάρχει τίποτα το καλό ή κακό, που γίνεται στον κόσμο μας και να μη μας αγγίζει.

Ας είναι τούτο το βαθύτερο μήνυμα του φιλολογικού μνημόσυνου. Οι ψυχές των μαρτύρων, νεκρών και επιζώντων, τότε θα νιώσουν καταξιωμένες, τιμημένες, όταν το αίμα τους δε χύθηκε άδικα αλλά θρέφει και ζωογονεί τις πανανθρώπινες αξίες συμπτυκνωμένες σε τούτο μόνο: Σεβασμός του ανθρώπου από τον άνθρωπο.

Οι πατέρες μας άνοιξαν τον δρόμο ποτίζοντας τον με αίμα, είναι τώρα η σειρά μας.
Πρέπει να νικήσει ο Άνθρωπος. Να το καλλίτερο μνημόσυνο για τους αθάνατους
νεκρούς μας και η μεγαλύτερη τιμή για τους μαρτυρικούς επιζώντες.